

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1938 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning rörande förekomsten av olika slag av svinsjukdomar inom landet m. m.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 145, av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande förekomsten av olika slag av svinsjukdomar inom landet och vilka åtgärder, som böra vidtagas för deras bekämpande, samt om utredningen ger anledning härtill, förelägga riksdagen förslag i frågan.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid behandlingen av ärendet inom utskottet ha professorn vid veterinärhögskolan *Nils Lagerlöf* och statskonsulenten för svinskötsel *Ture Lindahl* varit tillkallade.

Herr Lagerlöf anförde följande:

Det rådde ingen tvekan om, att inom vårt lands svinavel sjukdomar hos svinen medförde högst betydande förluster. Tillgängliga uppgifter visade, att av levande födda grisar torde i regel omkring 20 % ha avgått, redan när kullen nådde en ålder av 3 veckor. Även under tiden från 3 veckor fram till slaktåldern inträffade ett tämligen stort antal dödsfall; man hade beräknat att under denna tid 15—20 % avginge. Av levande födda grisar skulle således omkring 35—40 % aldrig nå slaktåldern. Motsvarande beräkningar från andra länder t. ex. Tyskland syntes ge ungefär liknande resultat. Dessa utslagssiffror föreföllo onekligen mycket höga. Man finge emellertid vid bedömandet av frågan ta med i räkningen, att speciellt under tiden före 3 veckorsåldern många djur doge på grund av olycksfall t. ex. därigenom att sugan låge ihjäl grisarna samt att all avgång under den senare perioden icke berodde på dödsfall utan i icke oväsentlig mån på att grisar, som på grund av sjukdom eller annan orsak visade dålig tillväxt, nedslaktades i förtid.

De anförda siffrorna gällde framför allt för stora besättningar. I mindre svinbesättningar, där ägaren ofta hade möjlighet att ge djuren en mera noggrann tillsyn och där risken för smittsamma sjukdomar som regel vore mindre, vore utslagssiffran säkerligen i allmänhet väsentligt lägre.

Orsaken till den stora grisdödligheten syntes i icke ringa mån bero på bristande hygien både vad stallar och utfodring anginge. Därtill komme naturligtvis sjukdomar, även smittsamma, såsom primärorsak. I detta samband borde framhållas, att vissa infektioner knappast skadade grisarna, om dessa

levde under goda hygieniska förhållanden och befunde sig i god kondition, under det att nedsatta djur relativt lätt dukade under.

De *smittsamma sjukdomar*, som mest uppmärksammats i vårt land, vore: *svinpest*, *svinsjuka* och *rödsjuka*, vilka samtliga sjukdomar i föregående epizootilag voro föremål för statliga åtgärder.

I 1935 års lag om bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar funnes endast *svinpest* upptagen, vilken sjukdom förekom här i landet senast 1926—1930. För närvarande förekomme den icke i landet.

Många års erfarenhet hade visat, att det ej vore lämpligt att längre bibehålla författningsenliga åtgärder vid fall av svinsjuka och rödsjuka, då ägarerna till svinbesättningar ofta genom smittförklaringen drabbades allt för hårt. Därtill komme, att man icke hade full klarhet angående svinsjukans orsak.

För närvarande torde *svinsjukan* eller svininfluensan eller den smittsamma lunginflammationen hos gris vara den smittsamma svinsjukdom, som medförde de största förlusterna. Den vore sedan långt tillbaka spridd inom ett mycket stort antal av våra svinbesättningar och ginge ofta under namn av svinhosta och dylika benämningar. Bland vetenskapsmännen hade de senaste åren rätt mycket delade uppfattningar om orsaken till detta lidande. Vissa forskare hade företrätt den uppfattningen, att sjukdomen icke vore i egentlig mening smittsam utan skulle komma så snart svinen hölles i ohygieniska stallar med rå, kall och fuktig luft. De senaste årens forskning hade emellertid givit resultat, som tydde på att sjukdomen vore av smittsam natur. Sjukdomen kunde i en besättning ligga latent eller dold utan att göra stor skada, särskilt om hygienen vore god och svinen i god kondition. Man kunde antaga att i en sådan besättning grisarna finge en viss motståndskraft mot sjukdomen. Under vissa omständigheter uppstode ett mera svårartat förlopp antingen därigenom att smittämnets virulens stegrades eller att djurens motståndskraft nedsattes. Särskilt hade man sett exempel på huru sjukdomen överförts till en förut fri trakt, därigenom att en avelsgalt försåls från en smittad besättning till en galförening och där smittat ned sugorna.

Sjukdomen ifråga orsakade betydande förluster dels därigenom att svinen, särskilt smågrisarna, ofta doge i sjukdomen och dels därigenom att angripna grisar ofta bleve skorviga, långhåriga och stannade i växten eller tillväxte allt för långsamt.

Det vore emellertid svårt, ja ofta omöjligt att i en svingård med säkerhet kunna peka ut smittade djur och därför även svårt att utan mycket radikala åtgärder och stränga restriktioner vid inköp av djur hålla sjukdomen borta. Genom en god stallhygien kunde emellertid i de flesta fall sjukdomen hållas avsvårt tillbaka. Att för närvarande, innan man vunnit större klarhet angående sjukdomens orsak, tillgripa författningsenliga åtgärder, syntes icke vara lämpligt.

Rödsjuka vore en infektionssjukdom, orsakad av rödsjukebacillen, vilken sjukdom vanligen yttrade sig med hög feber och röda fläckar i huden. Ett verksamt serum funnes mot sjukdomen och då bacillen säkerligen kunde leva i jorden från år till år, kunde man knappast tänka sig att helt utrota sjukdomen. Förlusterna till följd av denna sjukdom vore i allmänhet icke särskilt omfattande.

Smittsamma diarréer orsakade i vissa besättningar svåra förluster: särskilt gällde detta vid paratyfusinfektion. Viktigast vore här förebyggande hygieniska åtgärder; stundom kunde även serumbehandling göra viss nytta.

Vissa *mag- och tarmsjukdomar* uppträdde särskilt hos smågrisar, som vore

försvagade t. ex. till följd av blodbrist eller av olämplig föda och kunde i de flesta fall undvikas genom ändring i utfodringen och god hygien.

Nyssjuka hos gris vore en sjukdom, som de senaste åren låtit tala om sig allt mer och mer här i landet. Man visste ännu ej med säkerhet, om sjukdomen vore smittsam eller ej. Det syntes emellertid mycket sannolikt, att här föreläge en ärftlig underutveckling av näsmusslorna. En gris, som hade en sådan underutveckling, finge sedan lätt snuva om någon infektion tillstötte, under det att grisar med normalt utvecklade näsmusslor tillsynes icke angrepos av samma infektion. Nyssjukan förekomme i Tyskland, Danmark och Sverige och syntes hos oss ha funits åtminstone 15—20 år. Sjukdomen yttrade sig på så vis att grisarna i höggradiga fall finge vissa deformationer av trynet, som antingen bleve snett eller tjockare än normalt, varjämte de nöso och även i utpräglade fall finge näsblödning. Grisarna doge ej i sjukdomen, åtminstone hade så ej varit fallet i vårt land, men möjligen kunde den i vissa fall nedsätta dem så att tillväxten ej ginge normalt. I många fall syntes den icke påtagligt genera grisarna och ej fördröja deras tillväxt.

Denna sjukdom hade de senaste åren varit föremål för undersökning vid veterinärhögskolans ambulatoriska klinik (se *Hoflund*: Orientering över sjukdomen nyssjuka, Rhinitis chronica atroficans, hos svin ur klinisk synpunkt. Svensk vet.-tidskrift 1937, s. 189—210; samt samma arbete i svenska svinavelsföreningens tidskrift 1937). För närvarande påginge undersökningar över sjukdomen vid veterinärhögskolan i samarbete med institutet för husdjursförädling.

Att för närvarande vidtagna några statliga åtgärder mot sjukdomen syntes knappast möjligt, då sjukdomens orsak ännu ej vore klarlagd.

Bland *bristsjukdomar* hos svin torde nämnas *blodbrist hos smågrisar* och *engelska sjukan*. Båda dessa sjukdomar vore synnerligen väl utforskade. I rationellt skötta svinbesättningar, där foderstaten ordnades så att tillräcklig mängd mineralämnen tillfördes och där stallhygien ej vore alltför bristfällig, syntes dessa sjukdomar icke behöva medföra några svårare förluster.

Till de ovan nämnda *besättningssjukdomarna* komme en hel del sporadiska sjukdomsfall såsom hjärtfel, njurinflammationer, juverinflammationer, förlossningshinder, benbrott o. s. v., vilka orsakade en del dödsfall, men sådana sjukdomar kunde man aldrig komma ifrån, vilka åtgärder som än vidtoges.

Att svinaveln drabbades av stora förluster på grund av sjukdomar hos svinen vore odiskutabelt. Detta syntes bero på:

- 1) att grisarna vore relativt känsliga djur;
- 2) att avelsarbetet hittills ej tagit hänsyn till annat än att driva fram vissa produktionsegenskaper, såsom hastig tillväxt och god fläskproduktionsförmåga. Härigenom hade man fått fram en allt mer förädlad och sannolikt även mindre motståndskraftig stam. Praktiska försök hade även visat, att man genom långt driven inavel fått fram stammar, som varit särskilt disponerade för sjukdomar;
- 3) att hygien, särskilt stallhygien, ofta vore mycket bristfällig. Detta gällde särskilt för stallarnas ventilation och värmeisolering; samt
- 4) att ägarna av svinavelsbesättningar i stort sett hittills icke underkastat sig några frivilliga restriktioner, när det gällt inköp av djur. Det vore emellertid inom all husdjursavel en känd sak, att handeln med livdjur vore den viktigaste vägen för spridandet av smittsamma sjukdomar.

Huru stora förluster, som svinsjukdomarna medförde i vårt land, vore ej känt. I veterinärernas årsberättelser funnes angivna antalet per år behand-

lade fall och antalet döda djur i den mån det kommit till veterinärernas kännedom. Då veterinärerna emellertid icke på långt när alltid tillkallades till sjuka grisar, åtminstone ej för obduktion av döda djur, kunde man icke lägga statistiken i veterinärernas årsberättelser till grund för någon beräkning av sjukdomsförlusterna. Något primärmaterial från svinkontrollen, på vilken en sådan beräkning kunde grunda sig, funnes ej heller.

Vad anginge det i motionen framförda förslaget om en allsidig utredning angående förekomsten av olika svinsjukdomar i landet, så vore en sådan utredning för närvarande knappast möjlig att genomföra. Först borde primärmaterial samlas, vilket syntes böra kunna ske genom en förbättrad kontroll av hälsotillståndet i våra stamboksförda avelsbesättningar, vilka stode under offentlig kontroll. Sådan hälsokontroll borde utföras av en veterinärkonsulent, som med viss tids mellanrum besökte ifrågavarande besättningar.

Även om för närvarande en utredning angående förekomsten av olika svinsjukdomar knappast med framgång kunde ske, måste man dock erkänna, att förlusterna på grund av svinsjukdomar vore så stora att tiden nu vore inne för att staten även inom svinaveln stödde ett frivilligt bekämpande av vissa svinsjukdomar.

Det förefölle som om motionens syfte bäst skulle nås om Kungl. Maj:t uppdroge åt medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att *utreda behovet av statliga åtgärder mot vissa svinsjukdomar. Härvid skulle ej avses författningsenliga åtgärder utan framförallt statligt understöd för utforskandet, förebyggandet och bekämpandet av vissa svinsjukdomar.*

Detta statliga understöd kunde tänkas utgå till kontroll av hälsotillståndet i stamboksförda besättningar, till genom veterinärkonsulent på ort och ställe utfördt upplysningsarbete angående åstadkommandet av förbättrade hygieniska förhållanden i svinbesättningarna och till upplysningsarbete rörande även andra åtgärder för förebyggande av svinsjukdomar.

Möjligen kunde det även tänkas vara lämpligt att inrätta viss försöksverksamhet för svinsjukdomar eventuellt i kombination med statens veterinärbakteriologiska anstalt, sedan denna genomgått nu planerad omorganisation.

Herr Lindahl förklarade sig ur de synpunkter han hade att företräda kunna i huvudsak instämma i vad herr Lagerlöf anförde, därvid dock herr Lindahl ville framhålla, att åtskilligt redan gjorts för att såväl höja hygienien inom svinstallarna och hålla djuren friska genom utgång i rastgårdar som förhindra sjukdomsspridning genom handel med avelsdjur, men att detta likväl icke kunde anses vara tillfyllest.

Utskottet. Den jämförelsevis stora avgången ur svinbesättningarna före den ordinära slakten, beräknad till 35 à 40 % av antalet födda svin, har sin orsak i dels olycksfall och dels sjukdomsfall. Ehuru närmare uppgifter saknas om fördelningen på nämnda grupper av dödsorsaker, är det allmänt känt, att svinsjukdomarna åsamka djurägarna betydande förluster genom djurens förtidiga död eller mindre brukbarhet för slakt och avel.

Med hänsyn till den viktiga plats svinaveln intager inom vårt lands jordbruk och livsmedelsförsörjning — antalet svin inom landet uppgick år 1936 till 1,322,000, därav gödsvin och grisar 1,181,000 samt avelssvin 141,000 — finner utskottet det vara angeläget, att svinsjukdomarnas härjningar kunna i görligaste mån motverkas. Samtidigt med att avelsarbetet medfört ökad för-

ädling av svinraserna, synes motståndskraften ha minskat hos djuren, som därför blivit mera mottagliga för sjukdomar. Ett fortsatt framgångsrikt arbete på att driva fram svinstammar med vissa önskvärda produktionsegenskaper synes sålunda i viss mån vara betingat av att åtgärder vidtagas, varigenom djurens hälsotillstånd kan stärkas och förbättras. Dispositionen för sjukdomar synes också i stor utsträckning bero av otillfredsställande hygien både i fråga om stallhållningen och utfodringen. Vidare torde handeln med livdjur stundom medföra spridning av ärftliga och smittsamma sjukdomar. Men den kanske främsta anledningen till dödligheten bland djuren torde hänföra sig till bristande kännedom om vissa svårartade svinsjukdomar.

Det anförda torde ha givit en antydning om de utvägar, som lära stå till buds vid övervägande av åtgärder mot svinsjukdomarna. Utskottet har därmed ock velat ge uttryck åt den meningen, att statsmakterna böra söka medverka till de särskilda åtgärder, vilka kunna vara påkallade och ändamålsenliga i det syfte, som innefattas i föreliggande motion. Utskottet vill därför tillstyrka, att nödig utredning verkställas för utforskande, förebyggande och bekämpande av förekommande svinsjukdomar.

Under återopande av det anförda får sålunda utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen II: 145 må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om vidtagande av särskilda statliga åtgärder för utforskande, förebyggande och bekämpande av svinsjukdomar inom landet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 8 mars 1938.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 25.